

Maria, dolce Maria

Hoewel de ontkerkelijking in volle gang is blijkt Maria onverminderd populair. Maria verbindt: niet alleen binnen het christendom is ze een prominent figuur, maar ook binnen de Islam speelt zij een belangrijke rol. Haar naam wordt in de Koran zelfs vaker genoemd dan in de Bijbel. In het Boeddhisme heeft Guanyin, de godin van troost en genade een zelfde soort functie als Maria binnen het christendom en vertoont de godin Isis uit de Egyptische mythologie opvallend veel gelijkenissen met de christelijke Maria.

Maria is van ons allemaal, gelovig of niet gelovig. Ze staat dicht bij de mensen, als symbool voor het vrouwelijke, troost, vergeving, kracht en mildheid. Een oermoeder bij wie je bescherming zoekt en die onvoorwaardelijk liefheeft. En heeft niet ieder mens daar behoefte aan?

Zo verwonderlijk is het dus misschien wel niet dat ze na al die eeuwen nog steeds springlevend is....

Programma en toelichting

- 1 **Sancta Maria** (Uit: : *Libro primo di Mottetti Passeggiati a una voce*)
Giovanni Girolamo Kapsberger 1580-1651
- 2 **Ave Maria I** (Uit: *Expeditiones musicae classis V*)
Johann Melchior Gletle 1626-1683
- 3 **Magnificat** (Uit: *Sacra partiture*)
Philipp Friedrich Böddecker 1607-1683
- 4 **Passacaglia, theorbe solo** (Uit: *Libro Quatro d'intavolature di chitarone*)
Giovanni Girolamo Kapsberger 1580-1651
- 5 **Canzonetta Spirituale sopra alla Nanna** (from: Curtio Precipatato)
Tarquinio Merula (1594-1665)
- 6 **The Blessed Virgin's Expostulation** (Uit: *Harmonia Sacra Z.196*)
Henry Purcell 1659-1715
- 7 **Il Pianto della Madonna** (Uit: *Selva morale e spirituale SV288*)
Claudio Monteverdi 1567-1643
- 8 **Regina Caeli** (Uit: *Il Primo libro delle Musiche a une e due voci*)
Francesca Caccini 1587-1640
- 9 **Maria, Dolce Maria** (Uit: *Il Primo libro delle Musiche a una e due voci*)
Francesca Caccini 1587-1640

In de devotie voor Maria is het vragen om voorspraak en bescherming een belangrijk element. In de hymne **Sancta Maria** (1) van Kapsberger wordt Maria vereerd als heilige, maar staat ze dicht genoeg bij de mens om als tussenpersoon te dienen voor de mens naar God en Jezus toe. De intimiteit van de smeekbede wordt benadrukt door de bezetting: een stem met slechts een continuo instrument.

Maria wordt geboren als de dochter van Joachim en Anna, zo zegt de overlevering. Op een dag krijgt ze bezoek van de engel Gabriël die haar vertelt dat ze een zoon zal krijgen die ze Jezus moet noemen en dat het de zoon van God zal zijn. De engel vertelt haar ook dat haar nicht Elisabeth zwanger is. Maria spoedt zich naar Elisabeth toe die haar begroet met de woorden: “Jij bent de gezegende onder de vrouwen, en gezegend is de vrucht van jouw schoot” (*Ave Maria*, 2). Maria antwoordt met de lofzang op God (*Magnificat*, 3), hier in een zetting van Böddecke. Hij was een van de componisten die juist de combinatie van één solostem met continuo op waarde schatten. Dit stuk is bijzonder kleurrijk in uitdrukking, ondanks, of juist dankzij de kleine bezetting.

Dan schrijft keizer Augustus een volkstelling uit en daarom moet Maria met haar man Jozef mee naar Bethlehem om zich te laten inschrijven. Daar wordt Jezus geboren, in een stal. Ze worden bezocht door herders en door wijzen uit het Oosten die het kind aanbidden. Jozef brengt Maria en Jezus in veiligheid in Egypte nadat hij door een engel gewaarschuwd is dat koning Herodes alle jongetjes onder de twee jaar wil vermoorden.

In de *Canzonetta Spirituale Sopra Alla Nanna* (5) van Merula is een bezorgde moeder aan het woord. Ze zingt een slaapliedje. Maria wiegt haar pasgeboren zoontje, maar voorziet zijn vreselijk lot al. De simpele baslijn, slechts bestaande uit twee noten, benadrukt het wiegende, maar ook dreigende karakter.

Als Jezus twaalf jaar oud is, gaan ze naar Jerusalem. Op de terugweg is Maria haar zoon kwijt (*The Blessed Virgin's Expostulation*, 6). Ze vindt hem in de tempel en hij zegt: “Waarom hebt u naar mij gezocht? U wist toch dat ik in het huis van mijn vader moest zijn?”

Daarna horen we slechts sporadisch iets van Maria. Bij een bruiloft in Kana waar Jezus water in wijn verandert is ze erbij en een aantal malen vernemen we van haar als Jezus predikend rond gaat. Pas als Jezus gekruisigd is op de berg Golgotha verschijnt ze weer. Ze staat onder zijn kruis en treurt om de dood van haar zoon (*Pianto della Madonna*, 7). Dit stuk van Monteverdi is een religieuze bewerking van het enig overgebleven stuk uit de verder verloren gegane opera Arianna, het Lamento d'Arianna. Deze Het volgt grotendeels de emotionele intenties van het originele lament (klaagzang), maar nu is het Maria die als moeder door een scala van emoties gaat nadat haar zoon is gestorven aan het kruis i.p.v. Arianna die treurt om Theseus.

Als zij zelf sterft wordt ze door God in de hemel opgenomen en door haar zoon Jezus Christus tot koningin van de hemel gekroond (*Regina Caeli*, 8).

De hoeveelheid 17^e-eeuwse muziek over Maria is nauwelijks te bevatten. Uiteraard zijn er veel Mariahymnes en andere stukken voor liturgisch gebruik. Vaak is de bezetting daarvan groot en rijk: koor, vocale solisten, een uitgebreide continuo groep, strijkers en blazers. Maar niet zelden was ze ook een inspiratie voor componisten om een meer menselijke kant van haar te laten zien. *Maria, Dolce Maria* (9) van Francesca Caccini is een ode aan de vrouw Maria, een liefdeslied. Het getuigt van een persoonlijke band met haar, gevoed door een intense religiositeit.